

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук;
Король С. М., канд. політ. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук;
Піскун В. М., д-р іст. наук;
Семенов В. М., канд. наук з держ. упр.;
Сухонос В. В., д-р. юрид. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 11 від 11.05. 2017 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях:
історія, проблеми, перспективи** : матер. IV Всеукр. наук.-
практ. конф. : у 2 част. (Суми, 19 травня 2017 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський
державний університет, 2017. – Ч. 1. – 100 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 703 від 5 грудня 2016 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ГРЕБЕНЮК А. П.
(Сумський державний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Кожне суспільство має свої особливості політичної культури, залежно від історії, соціально-класової структури, характеру та типу політичної системи та інших обставин. Українській політичній культурі притаманні загальноєвропейські риси, проте вона має свої особливості.

Політична культура та політична свідомість сучасного українського суспільства зумовлена особливостями історичного розвитку. До цих особливостей політологи відносять: розділеність території України протягом значного періоду часу, значний вплив сусідніх держав, відсутність в українців досвіду власної держави, постійні процеси асиміляції, денационалізації еліти. Із встановленням в Україні демократичного політичного режиму політична культура має вийти за межі лояльного ставлення до влади, які були притаманні авторитаризму. Від політичної культури суспільства значною мірою залежать характер та напрями політичного процесу, стабільність політичної системи. Зважаючи на вищезазначене, актуальним є вивчення та аналіз особливостей політичної культури сучасної України.

До основних праць, де містяться концептуальні підходи до вивчення феномена політичної культури належать: праці Г. Алмонда і С. Верби «Громадянська культура» (1956) та «Порівняльні політичні системи» (1956), теорія дії Т. Парсонса, що була розроблена та викладена у праці «Структура соціальної дії» (1937). Також концептуальні положення зустрічаються в роботах: Л. Пая та С. Верби «Політична культура і політичний розвиток» (1965), Г. Алмонда та Дж. Пауела «Порівняльна

політика» (1966), Р. Такера «Політична культура і керівництво в Радянській Росії» (1987). Дослідження політичної культури та політичних цінностей в Україні відображено в працях вітчизняних науковців: В. Андрущенко, А. Величко, О. Бабкіної, В. Бебика, В. Горбатенка, М. Головатого, Л. Нагорної, Є. Головахи.

Сучасна політична наука має величезну кількість визначень політичної культури. Значні розбіжності у поглядах на політичну культуру можна пояснити складністю даного явища. Вперше термін «політична культура» ввів в науковий обіг німецький філософ І. Гердер. Проте концептуальне уявлення про політичну культуру і опис даного поняття склався тільки в 50 – 60 рр. ХХ ст. Проаналізувавши існуючі підходи, вважаємо, що політична культура є невід’ємною складовою загальнонаціональної культури, способом діяльності соціальної спільноти та осіб у сфері політичних відносин, що відображає досягнутий суб’єктами рівень політичної активності та зрілості. Політична культура складається з різних компонентів: культури ставлення різних суб’єктів до здійснення політичної влади, культури електорального процесу, культури формування громадсько-політичних та політичних інституцій, культури політичної свідомості та спілкування, культури політичної поведінки. Політична культура поширюється на всю сферу політичного життя суспільства.

Реформування всіх сторін суспільного життя в Україні залежить від рівня політичної культури суспільства та типів політичної культури різних груп населення. Для успішності реформ політична культура українського суспільства має відповідати тим корінним змінам, що відбуваються в економіці та політичній сфері країни [1, с. 28].

Дослідники виділяють наступні характеристики політичної культури сучасних українців: інтраверсію (тяжіння до малих груп – таких як громада чи родина); ірраціональність

(домінування емоційності над прагматичністю у прийнятті рішень та у поведінці); нетерплячість до політичних опонентів; схильність до апатії, пасивність у політичному житті; несприйняття конфліктів, терплячість; непримиренність до будь-яких нетрадиційних поглядів; низька компетентність в управлінні справами суспільства та держави; нерозвиненість громадських позицій; підданське ставлення до будь-якого центру реальної влади [2].

Проте за умов існування суверенної держави відроджуються такі традиційні риси української політичної культури як народоправство, толерантність, ліберальне ставлення до держави (не людина і нація для держави, а держава для людини і нації).

Найпомітнішою рисою політичної культури сучасного українця є досить низький статус особистих вимог до влади. Важливою проблемою є безперервна лояльність не стільки до держави, скільки до моралі реальної влади (сильного лідера, засобів масової інформації) з боку громадян України. Демократична ціннісна переорієнтація не відбулась серед значного кола населення, частина населення України ще не має усвідомленого відчуття приєднання до цілей реформ нашої країни. Політична культура має певний елемент невідповідності між очікуванням та реальністю, при цьому високий рівень очікувань був зумовлений ейфорією після проголошення незалежності України та зруйнуванням старої політичної системи. Також однією з основних рис сучасної політичної культури громадян України є невдоволення діяльністю органів державної влади, зокрема, особами, які займають високі державні посади, діяльністю політичних партій та громадських рухів. Як результат, реакція на це невдоволення є досить дивною, а саме постійні пошуки «винних» за небажаний та негативний перебіг розвитку політичних подій, пошуки внутрішніх та зовнішніх ворогів, а не пошук вирішення проблем. Внаслідок цього в

Україні відбуваються постійні політичні виступи та протести, прикладом є «Євромайдан» 2013-2014 років – масовий протест народу України проти діючої на той час влади та вираження незгоди з її політичними рішеннями. Дане явище можна пояснити як прояв масової політичної свідомості та прояв зміни політичної культури українців у бік її ініціативності в політичному житті. Проте негативним явищем є те, що після певних змін у розподілі державної влади України та після досягнення своїх цілей, як правило, український народ знову стає пасивним і мало втручається та цікавиться політичним життям, про це свідчать парламентські вибори 2014 року, коли явка на вибори була не високою – лише 52,42%. Також характерною рисою політичної культури сучасної України є регіональність – орієнтація, насамперед, на місцеві, регіональні інтереси, що особливо проявляється та набуватиме подальшого розвитку у зв'язку з реформою децентралізації, яка проводиться в Україні та за умовами якої місцеві громади матимуть більше повноважень у реалізації своїх інтересів. Характерною для політичної культури сучасних українців є орієнтація громадян під час виборчих кампаній на особистості політичних діячів, а не на партійні програми.

Особливості та специфіка політичного життя українців свідчить про необхідність культивування складових нової політичної культури, а саме: національну, класову та ідеологічну толерантність, що є гарантією стабільності та недопущення збройних протистоянь, які на жаль існують на даний момент і на території України; забезпечення пріоритетності прав та свобод громадян над державними та груповими інтересами.

Проведене дослідження свідчить про недостатньо високий рівень розвитку політичної культури українського народу. Проблемою залишається визнання демократичних цінностей, а також засвоєння моделей політичної свідомості і поведінки, необхідних для самостійного неупередженого аналізу політичної

ситуації в країні та прийняття виважених політичних рішень. Важливим завданням сьогодення є поширення громадянського типу політичної культури в Україні, що має сприяти зниженню рівня маніпулювання електоратом та підвищенню відповідальності громадян за прийняті політичні рішення.

---

1. *Соловей А. М.* Політична культура сучасного українського суспільства (теоретико-методологічні виміри та суспільна практика) / А. М. Соловей, В. Ю. Штерн // Панорама політологічних студій. – 2012. – Вип. 9. – С. 26-32.

2. *Павко А.* Політична культура українського суспільства в умовах трансформаційних змін: теоретичні виміри і суспільні реалії // Віче. Журнал Верховної Ради України – 2011. – Вип. 14. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2646>.

ЗАВГОРОДНЯ В. М.

(Сумський державний університет)

ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

Поняття «Європейський адміністративний простір» (далі ЄАП) увійшло у вжиток у 90-х роках минулого століття як сукупність спільних підходів, стандартів і принципів публічного врядування, притаманних європейським країнам, в першу чергу, державам-членам Європейського Союзу. В 1998 році в публікації № 23 «Підготовка публічної адміністрації до Європейського адміністративного простору» Програми *SIGMA* (Програма підтримки вдосконалення систем державного управління і менеджменту, що була створена у 1992 році ЄС спільно з Організацією економічного співробітництва і розвитку) було констатовано виникнення ЄАП на основі утвердження в державах членах ЄС єдиних принципів публічної адміністрації [1].